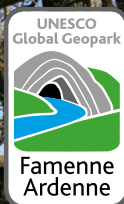
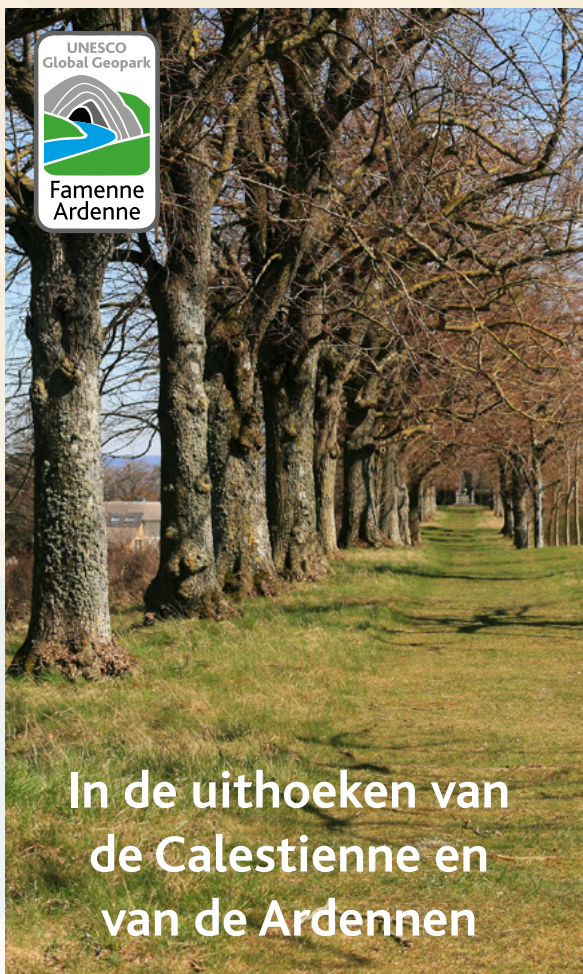

GEOWANDELING

WELLIN

In de uithoeken van
de Calestienne en
van de Ardennen

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

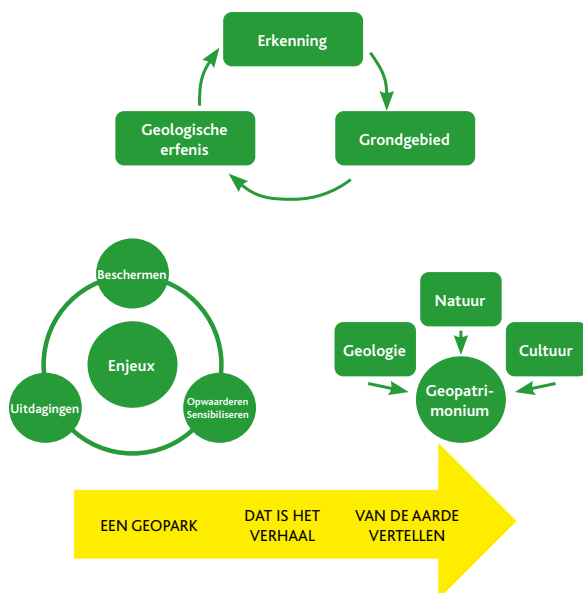
Famenne - Ardenne
UNESCO
Global Geopark

EEN GEOPARK ?

WAT IS EEN UNESCO GLOBAL GEOPARK ?

EEN KEURMERK DAT DE UNESCO TOEKENT

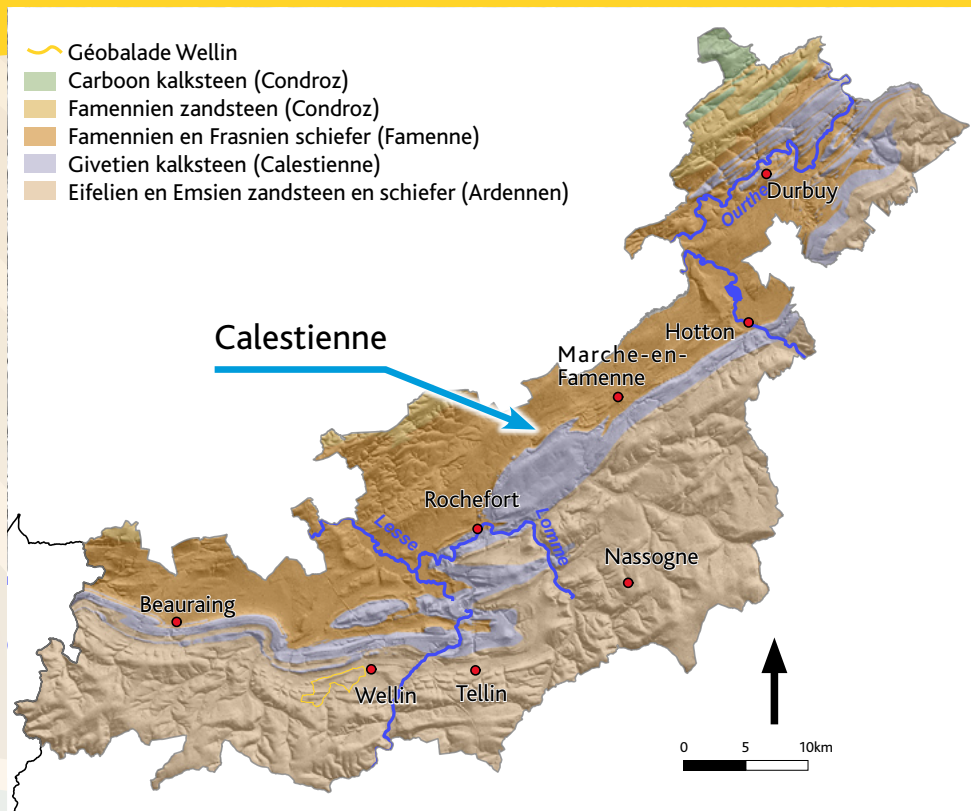
UNESCO Global Geopark is een keurmerk dat de UNESCO wereldwijd uitreikt aan een regio waar de opmerkelijke landschappen en sites volgens een globaal concept voor bescherming, educatie en duurzame ontwikkeling worden beheerd. Eind 2019 waren er wereldwijd 147 UNESCO-geoparken in 41 landen.

HET UNESCO GLOBAL GEOPARK FAMENNE-ARDENNE

Het Geopark bestaat uit de gemeenten Beauraing, Wellin, Tellin, Rochefort, Nassogne, Marche-en-Famenne, Hotton en Durbuy, die allemaal gekenmerkt worden door hun ligging op de 'Calestienne', de kalkzoom op de overgang tussen de Famenne en de Ardennen. Dit komt neer op een oppervlakte van 910 km², voor 67.250 inwoners. De kalkgesteenten van de Calestienne en de bijhorende grotten (karstnetwerken), die verband houden met de geologische structuur, zijn de twee geologische troeven van het Geopark.

Calestienne

De landschappen in het Geopark weerspiegelen vaak de aard van de ondergrond. Onder deze landschappen valt vooral een bepaalde strook op. Het gaat om de 'Calestienne', de leidraad van het Geopark. Deze strook bestaat vooral uit Givetien kalksteen en strekt zich uit van Chimay in het westen tot Remouchamps in het oosten. Ze wordt in het zuiden begrensd door het Ardens massief en in het noorden door de depressie van de Famenne. Het woord Calestienne komt misschien van het Duits 'Kalkstein',

Vereenvoudigde geologische kaart van het UNESCO Global Geopark Famenne-Ardenne, in bovendruk op het reliëf (Lidarbeeld), met duidelijke weergave van de link tussen de geologie en de geomorfologie. Zandsteen is sterker dan kalksteen, dat zelf dan weer een hogere weerstand heeft dan schiefer, wat leidt tot het reliëf dat op de kaart te zien is: ten zuiden de Ardense hoogtes die uitlopen in een smalle vrije depressie in het Eifelien schiefer, de kalkzoom van de Calestienne in reliëf (blauw) en in het noorden het schist in een depressie (bruin). (Gegevensbronnen: 'Waalse Overheidsdienst': <http://geoportail.wallonie.be>).

kalksteen, of van een voorvoegsel dat kan slaan op kalk of op warmte (op kalksteen groeien meer thermofiele (die van warmte houden) planten dan op schist) - en het Waalse woord voor heuvel 'tienne'.

Geologische geschiedenis

1. De geologische geschiedenis van het Geopark begint met de afzetting van afbraakproducten (sedimentatie), tijdens het Devoon (419 tot 359 Ma), in horizontale lagen op de zeebodems.

2. Deze sedimenten stapelen zich

Systeem	Series	Etage	Leeftijd Ma
Devoon	Boven	Famennien	359
		Frasnien	372
	Midden	Givetien	383
		Eifelien	388
			393
	Onder	Emsien	408
		Praguïen	411
		Lochkovien	419

In de geologie, wordt de chronologie vaak weergegeven door een geologische tijdschaal. De afbeelding toont de tijdschaal van het Devoon (een onderdeel van het Paleozoïcum). De verschillende etages dragen de namen van de plaatsen waar ze het eerst beschreven werden. Ons Geopark ligt in het hart van locaties die belangrijk zijn voor de geologie van het Onder- en Midden-Devoon.

op en worden door een langzaam proces omgezet in harde gesteenten. Het resultaat is dat de belangrijkste gesteenten in de bodem van het Geopark sedimentair zijn: schiefer, zandsteen, kalksteen.

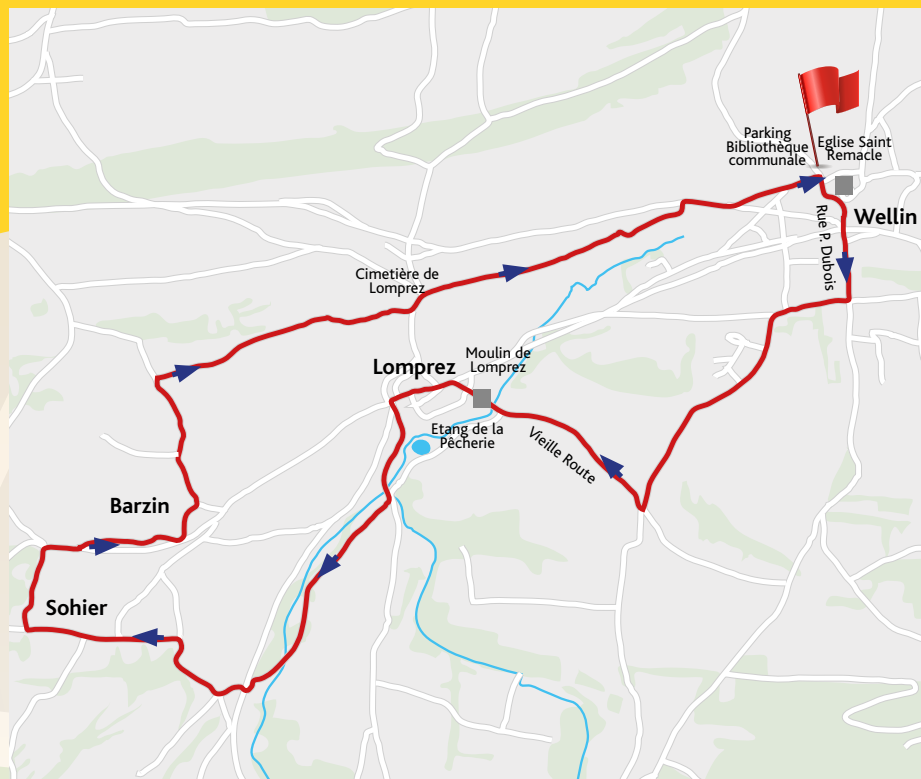
3. Vervolgens zullen deze gesteenten ingrijpende veranderingen ondergaan, 320 miljoen jaar geleden, bij de vorming van een oud gebergte (Variscische plooiing), waar het Geopark een overblijfsel van is. Daaruit volgden tal van plooien en breuken die vandaag nog goed te zien zijn in het landschap, zoals de anticlinale van Durbuy.

4. Deze bergketen werd al snel afgesleten tot een enorm vlak oppervlak, schiervlakte genoemd. Dit oppervlak is vandaag nog de subhorizontale horizonlijn die overal in Hoog-België te zien is. Tijdens het eind van het secundair tijdperk (Mesozoïcum) en in het begin van het tertiair tijdperk (Cenozoïcum) zal een warm en vochtig klimaat de kalkgesteenten ingrijpend aantasten en 'fantomen' vormen, die de voorlopers zijn van de grotten. In het tweede deel van het Cenozoïcum wordt de Ardense sokkel opgetild, zakt het hydrografisch net naar beneden en worden grotten gevormd.

DE RICHTLIJNEN VOOR DE WANDELAAR :

- ▶ Respecteer de natuurlijke ruimtes, het geologisch patrimonium, de fauna en flora en pluk niets.
- ▶ Volg de verkeersregels, die dezelfde zijn op de landelijke wegen als op de rest van het wegennet, en leef ook de verbodsbepalingen en verkeersbeperkingen na.
- ▶ Gebruik het voetpad als het er is, of wandel anders aan de linkerkant, om het verkeer tegemoet te zien komen.
- ▶ Zorg ervoor om altijd goed zichtbaar te zijn voor de chauffeurs (draag lichte kleding).
- ▶ Kies vooral voor lange kleding, om u te beschermen tegen teken.
- ▶ Blijf op de paden en wegen en volg de vaste of occasionele bewegwijzering.
- ▶ Neem privé-eigendom zorgvuldig in acht, want de toegang is onderworpen aan het voorafgaand akkoord van de betrokken eigenaar.
- ▶ Komt u een andere gebruiker tegen, blijf altijd en overal hoffelijk en neem het initiatief om te groeten.
- ▶ Blijf discreet, denk eraan dat geluid en zeker lawaai storend is.
- ▶ Maak de dieren op de weiden niet bang.
- ▶ Hou uw hond aan de leiband en onder controle.
- ▶ Gooi nooit afval weg.
- ▶ Vuur maken is streng verboden.
- ▶ Neem tijdens het jachtseizoen (september tot januari) inlichtingen alvorens op stap te gaan. De lijst van de jachtgebieden en -openingstijden per gemeente is beschikbaar bij de toeristische diensten van de streek.
- ▶ Neem voldoende water mee.
- ▶ Trek gepaste schoenen aan.
- ▶ Bekijk vooraf de weersvoorspellingen.

Vertrek : Parking Gemeentelijke bibliotheek,
6900 Wellin

GPS (WGS84): Breedtegraad : N 50.0826 °
Lengtegraad : E 5.112°

Afstand / Duur : 9,5 km – 2u30

Hoogteverschil : 130 m

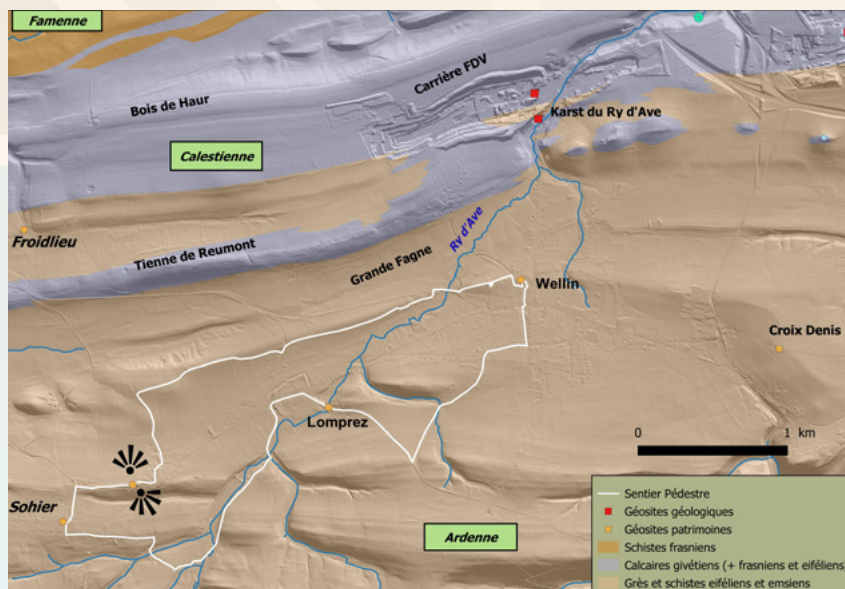
Moeilijkheidsgraad: Gemakkelijk

Zo, u bent vertrokken voor een landelijke wandeling in en rond de gemeente Wellin. Het is trouwens in deze gemeente dat uw wandeltocht door het UNESCO Global Geopark Famenne-Ardenne begint. Maar eerst een stukje geschiedenis ... Wellin heeft een heel verleden achter zich. Een reeks archeologische opgravingen kon wat meer licht laten schijnen over zijn oorsprong. Deze gemeente draagt de naam van een Frankische eigenaar, Wadalinus. Dankzij deze opgravingen, die rijke graven uit de VIe eeuw blootlegden, kon worden bepaald dat Wellin minstens uit die tijd dateerde. Die zelfde opgravingen leverden bovendien het bewijs van het bestaan van een zekere woonvorm, namelijk de aanwezigheid van 80 houten paalgaten van woningen. Wellin was dus het centrum van een uitgestrekt Merovingisch domein. Het was Karloman, zoon van Karel Martel en toen hofmeier, die uiteindelijk in 747 deze grond schonk aan de abdij van Stavelot-Malmédy.

Zoals uit onderstaande afbeelding blijkt, loopt uw wandeling volledig door de klastische gesteenten van de Ar-

dennen, maar heeft tegelijk een mooi panorama op de Calestienne in petto van aan het uitkijkpunt van Sohier.

Weergave van het parcours van het wandelpad (witte streep), op een beeld dat het reliëf beklemtoonst en bekomen is aan de hand van het LIDAR-procedé. De kalkgesteenten van de Calestienne zijn aangeduid in blauw en bestaan hier uit twee WZW/ONO-gerichte stroken die in Wellin samenkomen. In het noorden de schiestgesteenten van de depressie van de Famenne, in het zuiden de klastische gesteenten van de Ardennen. De stippen duiden de geosites van het UNESCO Global Geopark Famenne Ardenne aan. (Gegevensbronnen: Waalse Overheidsdienst <http://geoportail.wallonie.be>)

Ga met uw rug naar de parking staan en sla rechts de rue des Hayettes in. Aan het eind van deze straat gaat u links de route de Lavaux-Sainte-Anne in en dan meteen links de Place de l'Eglise. Loop rond het plein en bewonder de eerste geosite van uw wandeling.

De Saint-Remaclekerk (Remaclus), met haar indrukwekkende vierkante toren, dateert uit 1766 en was aanvankelijk aan Sint-Maarten gewijd. Ze staat nochtans in het midden van een versterkt geheel dat zelf uit de feodale tijd stamt en waarvan de ommuring en de gracht op verschillende plaatsen overlapt werd. Tijdens archeologische opgravingen werd ook een poort van deze omwalling gevonden. U kan het tracé van deze omwalling raden, want het komt ongeveer overeen met de steegjes rond de kerk en het oude parochiekerkhof. Dit gebouw uit de XVIIIe eeuw was een integrerend deel van het landschap van Wellin. Het behoort tot zijn geschiedenis, want het diende onder meer als schuiloord voor de burgers in de oorlog. De kerk huisvest enkele romaanse doopvonten uit begin de XIIIe eeuw. Bijzonder is wel dat op deze doopvonten, door de aard van de bodem in ons Geopark Famenne-Ardenne, vier kalkstenen koppen van 94 cm hoog aangebracht zijn.

Ga nu naar het hoofdplein van Wellin. Daar aangekomen, loopt u er linksom rond, om dan de rue Paul Dubois in te slaan. Ga na 250 m rechtsaf, de rue Lomprez d'en Haut in. Aan het eind van deze straat, na 300 m, slaat u links de rue des Goulettes in loopt u rond de 'Cité du Cent-Cinquantième' en dan verder rechtdoor.

Op de volgende kruising gaat u rechts de Vieille Route op.

Maak er gebruik van om uw blik te laten gaan over het landschap, rechts noordwaarts. Tegenover u ziet u de langgerekte, beboste oost-westelijke heuvel die materieel vorm geeft aan de Calestienne-kalkzoom en oostelijk uitloopt op een groeve die nog in werking is (de groeve van Fond des Vaulx). Op de voorgrond van deze heuvel en in een depressie ligt het dorp Wellin, waarvan de klokkentoren van de kerk te zien is.

Wandel verder op de Vieille Route, om naar het dorp Lomprez te gaan. In het dorp vindt u na 250 m een kleine brug over de Ry d'Ave (beek) en een vijftig-tal meter verder de banmolen van Lomprez, rechts van u ⁽¹⁾.

De molen van Lomprez behoort tot een geheel van gebouwen die his-

torisch deel uitmaken van het versierde dorp Lomprez. De molen paalt aan een indrukwekkende hoeve die zou dateren van de bouw van een middeleeuws kasteel in de XIIe eeuw. De vijver die het molenrad aandreef, werd daarna gebouwd op initiatief van de graaf La Roche. De molen is het laatste gebouw dat nog van die middeleeuwse tijd getuigt. Hij werkte trouwens nog tot in 1920. Vandaag is het rad gerenoveerd en werd de vijver vervangen door een parking en een feestzaal (vlak achter u). Als u tijd hebt, moet u er zeker een kijkje gaan nemen. Het is een unieke kans om een blik te werpen op de hele ingewikkelde machinerie van molenstenen,

1. Privé-eigendom: van aan de straat is maar een deel van de buitenkant van het gebouw te zien. Een bezoek aan het interieur en het mechanisme en het hydraulisch rad van de molen is enkel mogelijk na afspraak (gegevens: Vieille Route, N°15 - 6924 Lomprez - Dhr en Mw. Mahy T. en Thiry J.-M. «Le moulin banal» - +32(0)84 38 91 76).

builmachines, trechters, emmerkettingen en allerlei raderwerk die er nog altijd zijn en wel helemaal klaar lijken om meteen weer van start te gaan.

Loop verder rechtdoor op de Vieille Route en sla linksaf. Aan het eind van de straat komt u links op de hoofdweg. Bewonder onderweg de kerk van Lomprez links. Na 250 m slaat u links de rue de Gouba in. Deze laatste loopt naar een visserij. Na 350 m gaat u rechts een aardeweggetje op dat naast de Ry d'Ave loopt.

Aan het eind van de weg komt u aan de route de Haut Fays. Bewandel deze naar links gedurende 100 m en sla dan meteen rechts een kleine aardeweg in. Aan het eind van de weg draait u rechts de rue Gohaut in, om zo weer naar het

dorp Sohier te gaan. Na 300 m slaat u links de rue Basse in. Loop door het dorp en sla na 600 m rechts de rue de la Place in. Nu bent u in het dorpscentrum van Sohier. Hou zeker even halt op een van de twee bankjes tegenover de dorpskerk.

Sohier, in de uithoeken van de Ca-
lestienne en van de Ardennen, is
vermaard voor zijn architecturaal
erfgoed, dat onder meer bestaat
uit tal van traditionele huizen en
dertien hoeves die gerenoveerd en
goed onderhouden werden en wor-
den. Maar daarnaast zijn er ook de
vele uitkijpunten, de mooie oude
eik (Gros Chêne), de oude school,
de Saint-Lambertkerk (1870-heilige
Lambertus), de pastorie. Het zijn de
kwaliteit en de eenheid van zijn ge-
bouwen, grotendeels uit natuursteen

in de XIXe eeuw, die het dorp Sohier de titel van 'Een van de mooiste dorpen van Wallonië' opleverde. De foto toont een deel van de muur van een van de hoeves van het dorp. Naast grijsachtige kalkstenen (herkenbaar aan hun gladde oppervlak), zijn er ook zandstenen in verschillende kleuren te vinden (meestal groenachtig, maar soms ook bruinachtig of rood met een ruw oppervlak). Die prestigieuze benaming dankt dit kleine dorp echter ook aan de inzet van zijn

inwoners. Elk jaar is het hele dorp in het mooie seizoen getooid met prachtige bloemen. Sohier, dat is ook een heel verhaal. In de eerste eeuw getuigt de begraafplaats die ontdekt werd in de locatie 'Le Gibet' van gallo-romeinse bewoning. Opgravingen legden aardewerk, munten en nog andere voorwerpen bloot. Vervolgens ontwikkelde het dorp zich dankzij zijn versterkt kasteel. Dit laatste was oorspronkelijk trouwens omgracht. Vier eeuwen lang stonden drie families, die verwant waren aan elkaar, aan het hoofd van de heerlijkheid en van het kasteel van Sohier.

Verlaat Sohier langs de rue de l'Église. Steek aan het eind van de straat de weg over en sla rechts de rue de Lomprez in. Na 100 meter ziet u, tegenover u, een grote lindelaan. Daar slaat u in.

De drève des Tilleuls en de neogotische kapel.

U bent nu aan de laatste halteplaats van uw wandeltocht door de streek van Wellin. Iets buiten het dorp ligt op een heuvel van karstische gesteenten een dreef, die de bezoekers een mooi uitzicht biedt. Zuidelijker gaat het grondgebied iets hoger, zonder grote oneffenheden, gaan weidelanden over in diepe wouden: dat zijn de Ardennen. Daar tegenover is het uitzicht naar het noorden meer oneffen. Op de voorgrond is een depressie waar te nemen: de Grande Fagne. (Hoogveen). Deze depressie werd uitgesleten in zacht gesteente en makkelijk uitgehold door de gecombineerde werking van vorst, afvloeiing en de mechanische werking van de wortels. Dit gesteente heeft de samenstelling van klei, maar werd door een lang geologisch proces omgezet in een vast gesteente dat geologen schiest noemen. Aan de

achterkant van deze depressie klimt het reliëf naar een oost-westelijk gerichte **bosrijke** heuvel, de Tienne de Reumont. Wie door deze tienne loopt, kan enkele kalkdagzomen zien, die vertellen dat we ons nu in de Calestienne bevinden. Na een doorgang door schiestgesteenten loopt de kalkzoom meer dan een kilometer verder (Bois de Haur). Om een goed idee te hebben van het belang van deze strook moet u zich naar het oosten draaien, in de richting van de klokkentoren van de kerk van Lomprez. Vlak voorbij de snelweg, is het ontginningsfront van de groeve 'Carrière des Limites' te zien, die het kalkgesteente ontgint. Ten noorden van de Calestienne volgt op de brede depressie van de Famenne, vrijgemaakt in het schiest van het Boven-Devoon, een aanzienlijke verhoging van het reliëf, de Condroz.

De drève des Tilleuls loopt uit op de 'Chapelle Notre-Dame des Sept Dou-

Uitzicht van aan de drève des Tilleuls van Sohier in noordelijke richting.

leurs' (kapel van Onze-Lieve-Vrouw-van-Zeven-Smarten). Deze laatste werd in 1860 opgetrokken, op initiatief van barones Baré de Comogne. Om dit bidvertrek te bereiken, liep u door een prachtige lindedreef, die verwijst naar de zeven smarten van de Heilige Maagd. De kapel is in neogotische stijl opgetrokken en staat op een uitsteeksel uit silsgesteente. En zoals vaak gaat ook hier het verhaal gepaard met volksgeloof en werden in tijden van grote droogte, processies gehouden om naar regen te vragen.

Nadat u de drève des Tilleuls verliet, komt u aan het dorp Barzin. Op het eerste kruispunt gaat u links, de che-

min de la Fontaine af. Aan het eind slaat u de aardeweg links van u in. Loop verder rechtdoor door de velden. Na 400 m slaat u de eerste rechts in.

Loop langs de velden tot aan een kerkhof. Loop 30 meter op de hoofdweg en sla de eerste rechts in. Wandel verder op deze aardeweg, tot aan de rue de Beauraing.

Steek de grote weg over en volg deze nog 200 m naar rechts. Daarna slaat u links de rue Tibalet in. Aan het eind van deze straat slaat u de rue Hayettes in, die rechts loopt, en haalt u uw wagen op op de parking van de gemeentelijke bibliotheek.

Bronnen :

DUMOULIN, V. en BLOCKMANS, S (2013). Carte géologique de Wallonie. Pondrôme-Wellin 59/5-6, 1/25000. Service public de Wallonie.

Toeristische infokantoren

Maison du Tourisme de la Forêt de Saint-Hubert

Place du Marché, 15 - 6870 Saint-Hubert (B)

T. : +32(0)61/61.30.10

info@foretdesainthubert-tourisme.be

www.saint-hubert-tourisme.be

Open 7d/7. Van 1 maart tot 31 oktober: van 9 tot 17.30 uur. Van 1 november tot eind februari: van 9.30 tot 16.30 uur; op 24 en 31/12 van 9.30 tot 15 uur. Gesloten op 01/01 en 25/12.

Office du Tourisme communal de Wellin

Laboratoire de la Vie Rurale

Rue de la Place

6920 Sohier (B)

T. : +32(0)84/41.33.59

tourisme@wellin.be

www.wellin.be

Open op maandag, dinsdag, woensdag en vrijdag, van 9 tot 13 uur.

Geopark Famenne-Ardenne, vzw

Place Théo Lannoy, 2

5580 Han-sur-Lesse (B)

T. : +32(0)84/36.79.30

geopark@geoparkfamenneardenne.be

www.geoparkfamenneardenne.be